

Päätösseminaari 22.3.2018

9:30 **Tilaisuuden avaus** *Varatoimitusjohtaja Timo Reina, Suomen Kuntaliitto*

9:45 **Uudistusten lyhyt kertauskurssi**

Otteita ARTTU2-tutkimusmatkalta 2014-2018

Erityisasiantuntija Arto Koski ja tutkimuspäällikkö Marianne Pekola-Sjöblom, Suomen Kuntaliitto

10:15 **Tutkittua ja havaittua uudistuksista - Tutkijat ja tutkimukset framilla**

11:30 **"Korkean tason tervehdykset"**

11:45 **Kunnat tutkittujen ja havaittujen faktojen haastajina**

12:30 *Lounas*

13:15 **Mikä kiikastaa kunta-alan uudistuksissa? ARTTU2-tutkimusten oppeja**

Emeritusprofessori Pentti Meklin, ARTTU2-ohjelman tieteellinen johtaja

14:00 **ARTUN eväät: Tutkitusta tiedosta energiaa kehittämislle?**

14:45 **Loppusävelet & "Oodi uudistuksille"**

15-17 **Jälkilöylyt - Tarjoilua ja seurustelua**

Kuntien uudistusten lyhyt kertaus

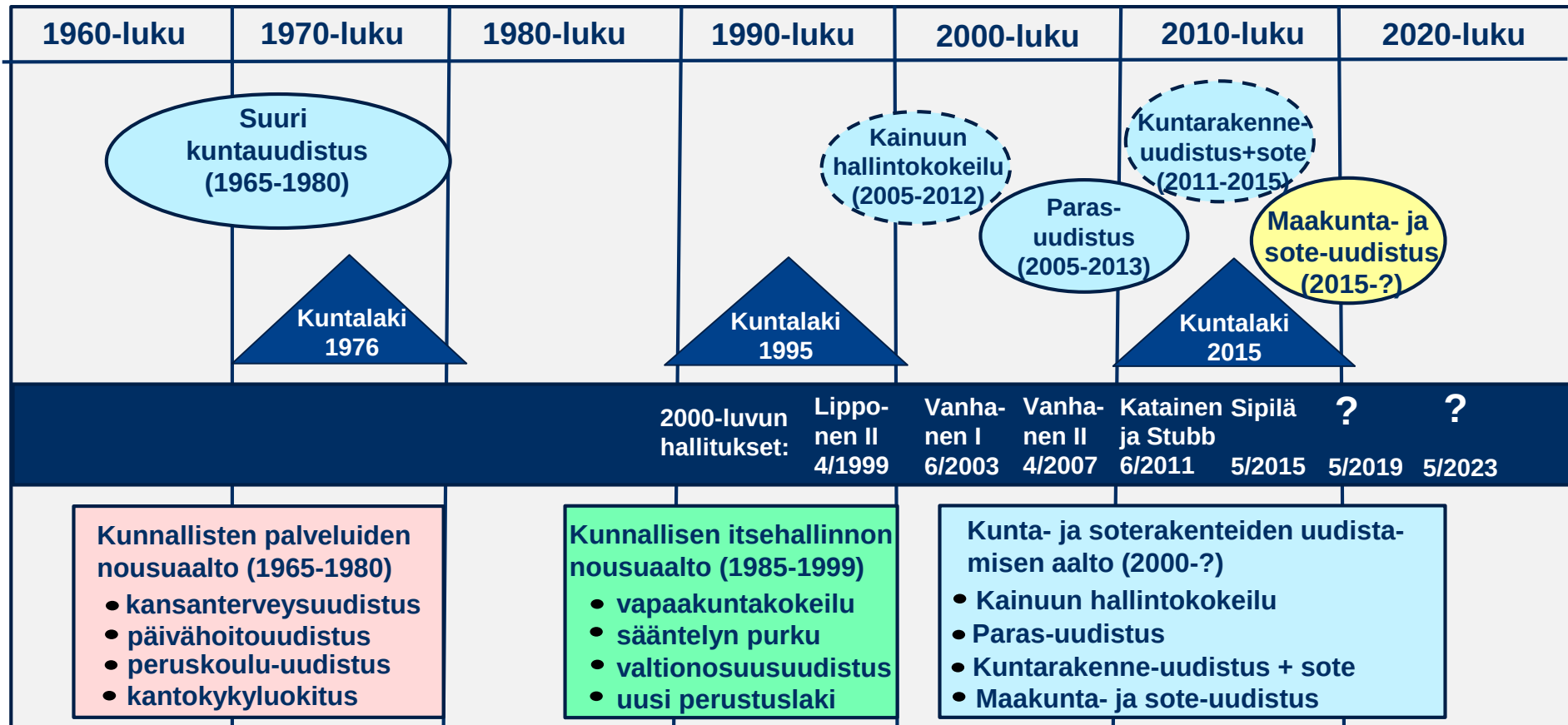
Arto Koski, erityisasiantuntija, Kuntaliitto

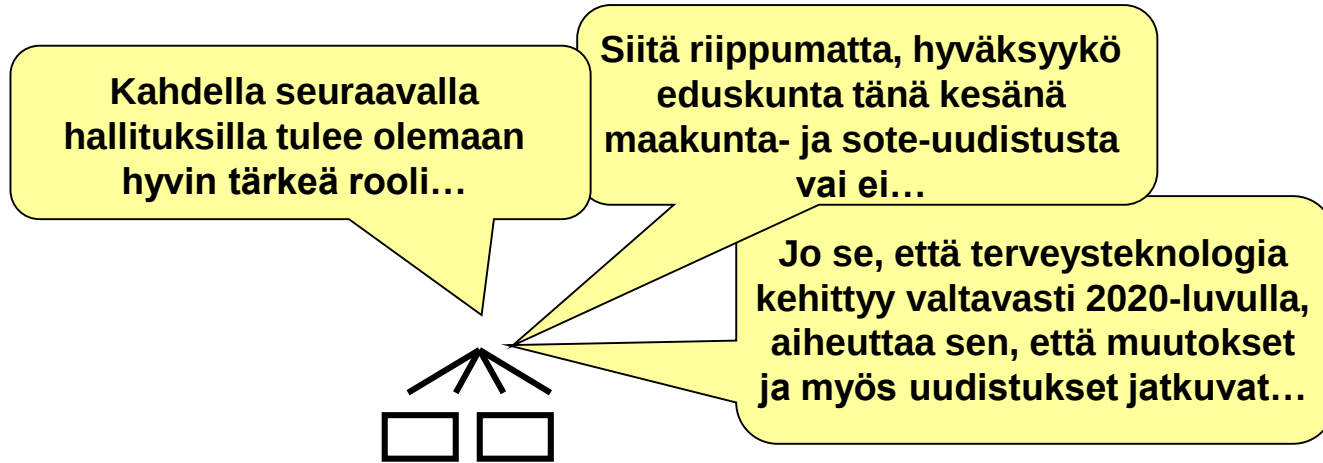
ARTTU2 PÄÄTÖSSEMINAARI 22.3.2018

ARTTU2
Tutkimusohjelma Forskningsprogrammet

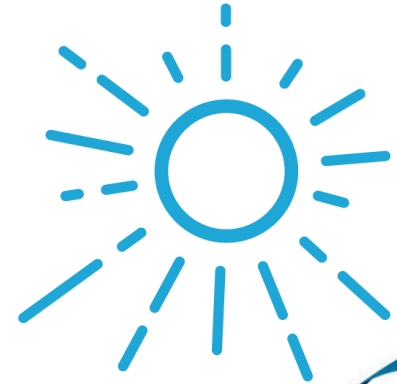
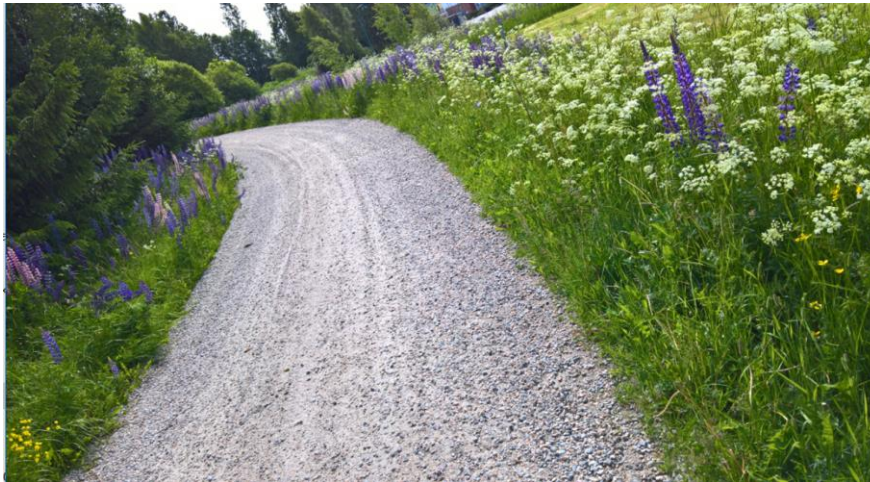

Kunnallisten uudistusten aallot 1960-luvulta 2020-luvulle

Otteita ARTTU2-tutkimusmatkalta 2014-2018

ARTTU2-Päätösseminaari 22.3.2018

Marianne Pekola-Sjöblom

ARTTU2-ohjelmapäällikkö & tutkimuspäällikkö, Kuntaliitto

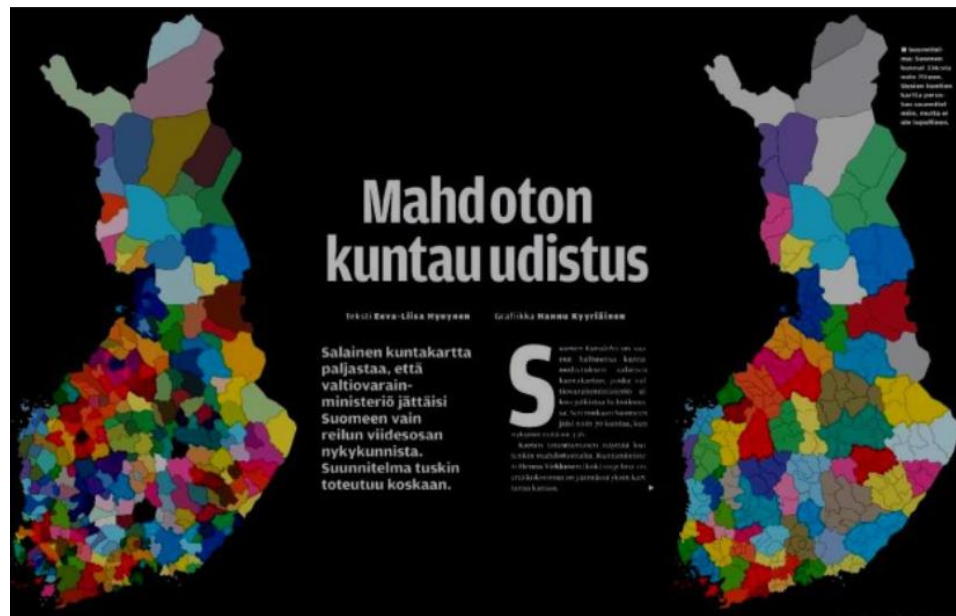
Mikä ihmeen ARTTU2 ?

- ARTTU lyhenne syntyi vuonna 2007 Kuntaliitossa järjestetyn sisäisen nimikilpailun tuloksena
- ARTTU2 on ARTTU-ohjelman jatko-ohjelma, Paras-Artun "pikkuveli" – tai vähintäänkin "serkku" 😊

Historiaa 11 vuoden takaa....

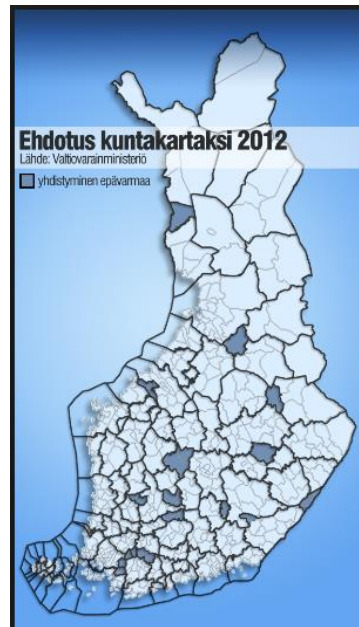
Paras-ARTTU:n lähtökohdista ARTTU2:n lähtökohtatilanteeseen...

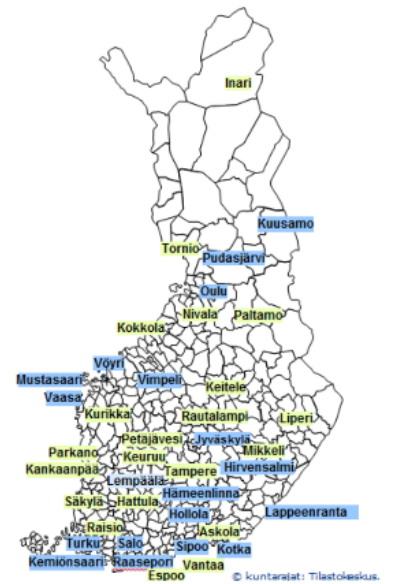
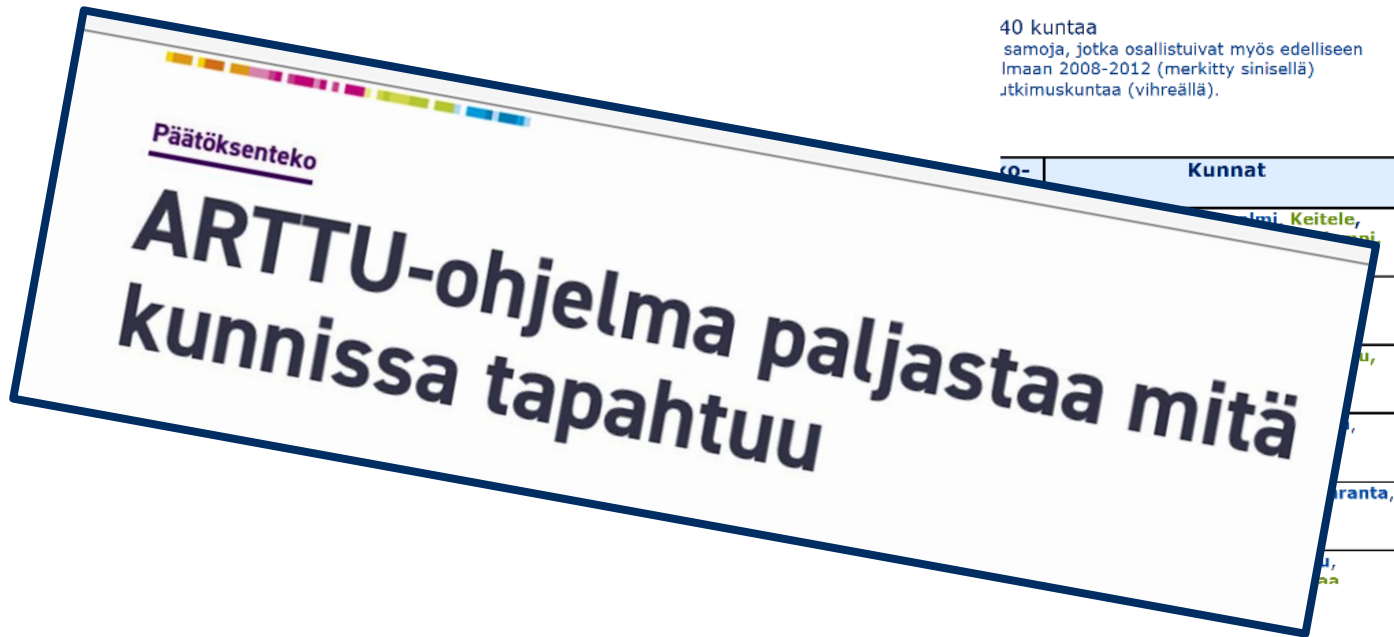
Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelman 2011 mukaan hallitus toteuttaa **koko maan laajuisen kuntauudistuksen, jonka tavoitteena on vahvoin peruskuntiin pohjautuva elinvoimainen kuntarakenne**. Tätä kuntauudistusta edelsi vuonna 2005 käynnistynyt kunta- ja palvelurakennemuutos eli **Paras-hanke**, jota ohjaava puitelaki tuli voimaan helmikuussa 2007.

”Meneillään olevan kuntauudistuksen sekä siihen kytkeytyvien muiden uudistusten vuoksi on perusteltua käynnistää jatkotutkimusohjelma kunnissa toteutettujen ja tekeillä olevien uudistusten arvioimiseksi. ”

”Ohjelma varmistaa osaltaan Paras-hankkeen aikana suunniteltujen ja toteutettujen uudistusten pidempiaikaisten vaikutusten arvioinnin. Tutkimustiedon saaminen kuntauudistusten vaikutuksista palvelee kunnallisen itsehallinnon kehittämistyötä.”

40 kuntaa
samoja, jotka osallistuivat myös edelliseen
Imaan 2008-2012 (merkitty sinisellä)
Jtkimuskuntaa (vihreällä).

© kuntarajat: Tilastokeskus.

Kuntalehden uutinen 9.12.2014

9.12.2014 klo 16:26

Miten viime vuosien isot uudistukset ovat muuttaneet toimintoja, taloutta, johtamista ja asukkaiden elämää 40 kunnassa? Uudessa ARTTU-tutkimusohjelmassa on luvassa tilastojen perusteella analyysia jo tapahtuneesta kehityksestä, ja sen perusteella myös arviota ja ennusteita tulevista vuosista. Tutkimusaineisto kootaan vuosina 2014-2018.

Järjestyksessä toisen ARTTU-tutkimusohjelman aloitusseminaarissa 9. joulukuuta Kuntaliiton toimitusjohtaja **Kari-Pekka Mäki-Lohiluoma** piti hienona sitä, että tutkimukset pystyvät luomaan kuntien kehitystä ja muutoksia pitkälti ajalta; ensimmäinen tutkimusohjelma KuntaSuomi 24 alkoi 20 vuotta sitten

Tavoite: Tuottaa **systemaattista ja vertailukelpoista tutkimustietoa** yhtäältä kunnissa toteutetuista ja tulevista uudistuksista ja toisaalta toteutettujen ja tekeillä olevien uudistusten ja kehittämistoiminnan vaikutuksista palveluihin, talouteen, demokratiaan ja johtamiseen, henkilöstövoimavaroihin sekä elinvoimaan erityisesti tutkimukseen osallistuvissa kunnissa.

Tutkimuskysymykset yleisellä tasolla:

- * **Millaisia päätöksiä ja toimenpiteitä** kunnat ovat tehneet ja ovat tekemässä kuntauudistuksen ja sote-uudistuksen aikana ja/tai mitä kunnissa on tapahtunut?
- * **Millaisia vaikutuksia** kuntien toimenpiteillä ja tapahtumilla on eri näkökulmista (talous, palvelut, henkilöstövoimavarat, yhdyskuntarakenne, elinvoima, demokratia ja johtaminen)?
- * **Miten valtionohjaus on vaikuttanut** kuntien toimintaan kuntauudistuksessa?

Kunnissa toteutettujen ja tulevien uudistusten tutkimusohjelma vuosina 2014–2018

Kuntaliiton koordinoima ARTTU2-tutkimusohjelma selvittää kunnissa toteutettujen ja tulevien uudistusten tuomien muutosten vaikutuksia kuntiin ja kuntalaisiin. Ohjelma käynnistyi loppuvuodesta 2014, ja se kestää alkukevääseen 2018.

Tutkimusohjelmassa on mukana 40 tutkimuskuntaa, jotka edustavat erikokoisia ja -tyyppisiä kuntia eri puolilta Suomea.

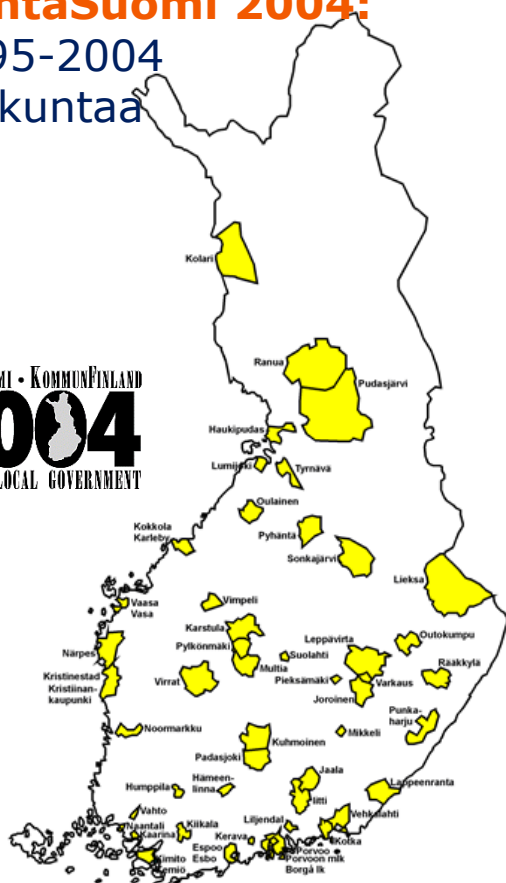
40 upeata tutkimuskuntaa

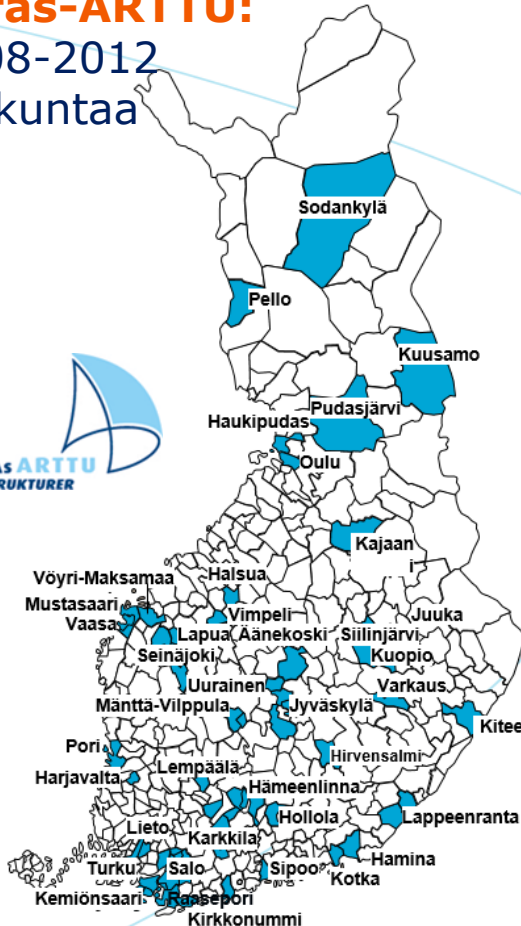
www.kuntaliitto.fi/arttu2
www.kommunforbundet.fi/arttu2
twitter.com/ARTTU2_KL
#arttu2

- **19 kuntaa** mukana Paras-ARTTU-ohjelmassa
- **6 kuntaa** mukana sen lisäksi KuntaSuomi 2004 -ohjelmassa (Hämeenlinna, Kotka, Lappeenranta, Pudasjärvi, Vaasa ja Vimpeli sekä 3 kunnasta osa: Kemiönsaaresta Kemiö, Oulusta Haukipudas ja Salosta Kiikala.
- **3 kuntaa** (Espoo, Kokkola ja Mikkeli) mukana KS2004-ohjelmassa ja nyt ARTTU2-ohjelmassa.

1995-2004
47 kuntaa

2008-2012
40 kuntaa

2015-2018
40 kuntaa

Tutkimuskehikko

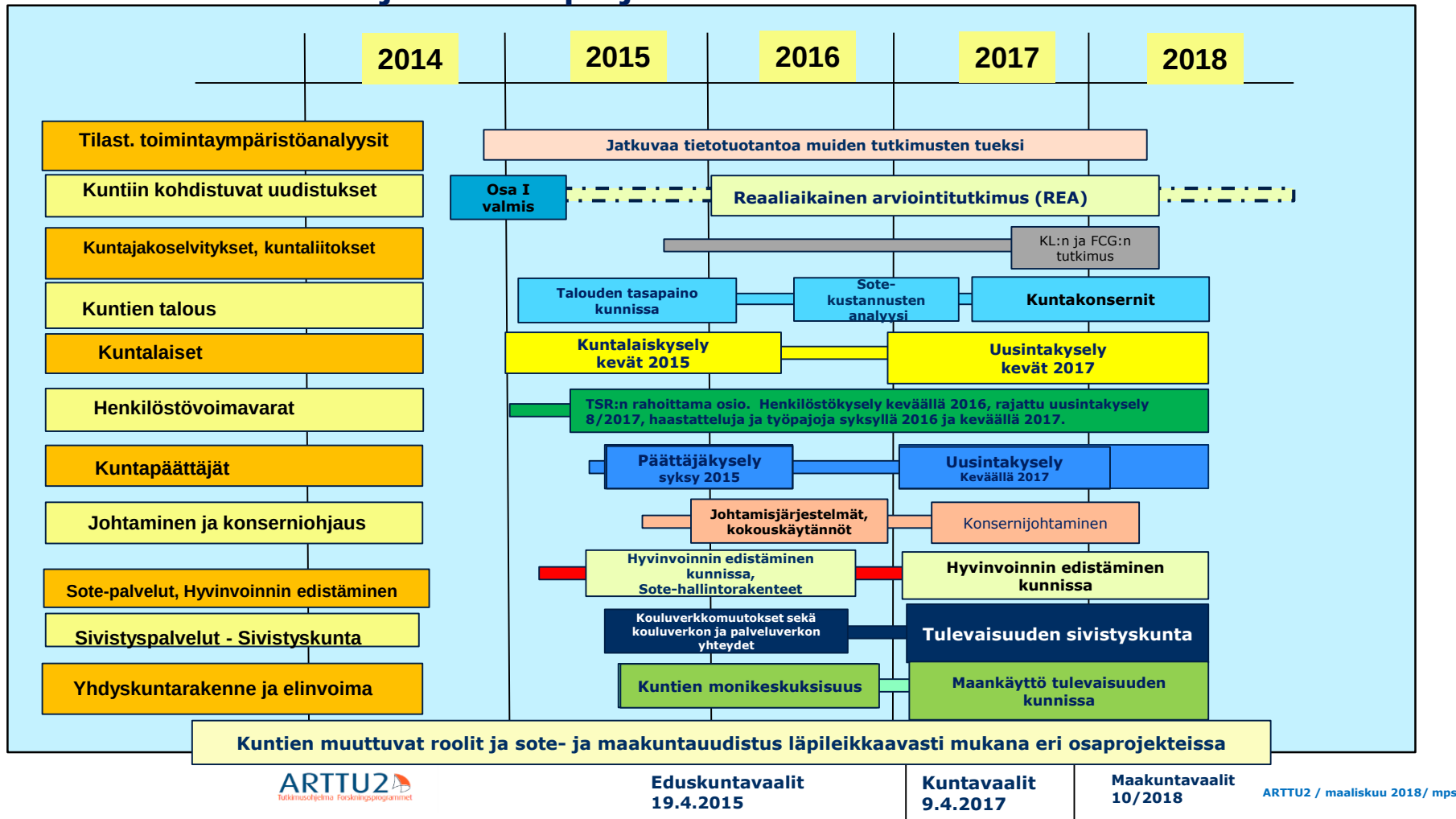
2014-2018

Osaprojekteja fokusoidummin
kysymyksiin

ARTTU2
Tutkimusohjelma Forskningsprogrammet

ARTTU2-tutkimusohjelman osaprojektien aikataulutusta vuosina 2014-2018

ARTTU2: Monia tutkimustahoja, lukuisia tutkijoita

- **Itä-Suomen yliopisto:** Petri, Timo, Pasi, Tomi, Tommi, Niko, Isamaria.
- **Lapin yliopisto:** Hanna.
- **Oulun yliopisto:** Toni, Jonne, Niina.
- **Tampereen yliopisto:** Pentti, Jari, Kristiina.
- **Turun yliopisto:** Sami, Anni.
- **Työterveyslaitos:** Jari, Lotta, Anna, Piia.
- **Vaasan yliopisto:** Riitta, Anu, Susanna.
- **Åbo Akademi:** Siv.
- **FCG:** Anni, Jarmo, Heikki, Jussi, Heli.
- **Kuntaliitto:** Marianne, Arto, Soile, Heikki, Sirkka, Liisa, Jarkko, Sanna, Terttu, Kaija, Jenni.

Anna Laaksonen & Jari Hakanen, Työterveyslaitos

Kesk
Sivistys
myönte-
jon sosi-
nen toli-
Sivistys
kohtaa
kilosta-
liittyis-
Sivistys
toimial-
kaansa-
luiden p-
Kokema
men e-

raja tutkittu katoille tarkoitettuihin voimavarojen käyttöön ja voimavarojen käyttöön. Tämä tutkimus on osa AISTU-tutkimusta, joka käsittelee koulun sisäisiä voimavaroja ja niiden käyttöä. Tutkimuksen tulokset on esitetty raportissa, joka on saatavilla myös verkossa.

Siv Sandberg, Åbo Akademi

Keskeisiä havaintoja

Maassamme käytetty keskustelu kunnan roolista on muuttur kahden viime vuoden aikana. Aikaisemmin vahvasti korostet palvelutuotantorooli on väistymässä elinvoima-, yhteisöllisyys- ja hyvinvointirooleihin korostuessa.

Tässä raportissa on analysoitu, miten kuntapaattajat suhtautuvat kunnan rooliin, haasteisiin ja kehittämiskeinoihin tilanteessa, jossa kunnan rooli on muuttumassa mm. maakunta- ja sote-uudtuksen myötä.

Raportti perustuu ARTTU2-tutkimuksessa keväällä 2017 toteutetun päättäjäkyselyn aineistoon. Kyselyyn vastasi yhteensä 9 luottamushenkilöä ja viranhaltijaa 40 kunnassa. Kyselyn vastausprosentti oli 44,6.

kunta- ja paikkatieteiden vastauksista on paljon samankaltaisuuksia eri puolelta kunnan koosta, signaaleita tai olosuhteista. Hyvinköisen tärkeimmät ominaisuudet ovat hyviä asuinpaikkoja ja hyvät palvelut. Päijätään arvioivat, että paikallisen elämän kehitys, Suomen talouden kehitys sekä sote- ja maakuntajärjestys tulevat vaikuttamaan eniten kunnan toimintaan vuosituhoskautella 2017-2021. Kunnan elinvoimien kehittämiseksi useimmat uskovat kaavoituksen ja maankäytön keinoin sekä elinkeino- ja elämäntilanteiden edistämisen kehityssuunnitelmien avulla.

Valikka virallinen kuntaretorikka ei enää korosta kunnan roolia palvelutuottajana, kunnan palvelutuotantorooli on yhä vahva esillä varsinkin kehittämisen painopisteistä koskevilla kuntapäätösten avoimuustiedoissa.

Jari Stenvall, Hanna Vakkala & Siv Sandberg

Navigoivat kunnat

ACTA 270

ARTTU2-TUTKIMUSOHJELMAN JULKAISUSARJA ■ NRO 3/2018

Kuntakonserni

Pentti Meklin & Heikki Pukki

Tiivistelmä

[illegible]

Tutkimus on ensimmäinen osa ARTTU2-tutkimusohjelmassa toteutettavaa kuntakonsernien tutkimusprojektia. Seuraavissa osaraporteissa käsitellään konsernihojaista ja konserniyhteyksien välistä suhteita tutkimuskuntien talousarvio- ja tilinpäätösaineistoilla tarkasteltuna.

Suomen Kuntaliitto
Toinen linja 14, 00530 Helsinki
www.kuntaliitto.fi

Vastuutaho: Kuntakehitys, demokraatia ja johtaminen -yksikkö
Yhteystiedot: arttu2@kuntaliitto.fi
ISSN 2342-9682 (pdf) • Helsinki 2018

Suomen Kuntaliitto
Toinen tie 14, 00530 Helsinki
www.kuntaliitto.fi

Vastuutaho: Kuntakehitys, demokratia ja johtaminen -yksikkö
Yhteystiedot: arttu2@kuntaliitto.fi
ISSN 2342-9682 (pdf) • Helsinki 2018

ARTTU2: Monia rahoittaja- ja yhteistyötahoja

- Kuntaliitto (2014-2018)
- 40 tutkimuskuntaa (2015-2018)
- Keva (2016-2018)
- Valtiovarainministeriö (2015-2017)
- Ympäristöministeriö (2015-2017)
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2017)
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2015)
- Työsuojelurahasto (epäsuorasti, henkilöstötutkimuksen päärahoittajana)
- Tutkimusten toteuttajatahot

Organisointi 2014-2018

Ohjausryhmä

Yhdyshenkilö(itä)
kustakin
tutkimus-
kunnasta

Asiantuntija-
ryhmiä

osatutkimusten ja
tutkijoiden tueksi

Ohjelmajohto

**Tieteellinen
johtaja**

Kuntaliiton oma
ARTTU2-tiimi
työrukkasena

Laaja "ARTTU2-perhe"

Vuorovaikutuksen tapoja tutkijoiden ja käytännön välillä

- Kokoukset
- Kuntaseminaarit
- Suorat kontaktit
- Tutkimuskuntien järjestämät tilaisuudet
- Yhteistyökumppanien järjestämät tilaisuudet

Viestintätapoja ja -kanavia

Lopputuloksia tiiviimmin ja nopeammin

- ARTTU2-uutiskirjeet
- Mediatiedotteet ja kuntauutiset
- Blogit
- Asiantuntija-artikkelit mediassa
- Sosiaalinen media, erityisesti Twitter
- Viikon faktat
- Sähköposti

Posterit yksi esimerkki uudemmissa tutkimustulosten viestintätavoista

- Monikeskuksiset kunnat ovat moniäänisiä
- Minne vievät sote-polut?
- Kuntaliitosten välietapilla
- Minne menet kuntatalous?
- Sivistyskunnan kova koulu
- Pienet kunnat panostavat lukio-koulutukseensa
- Hyvinvoinnin edistäminen kunnissa
- Maankäytön suunnittelijat näkevät avarasti
- Kunnissa strategisempaa työskentelyä, ennakkointia ja infoa
- Kuntastrategiat digikunnan ohjausvälineeksi
- Imapiiri viriää kokemuksesta
- Hebreaa vai yhdessä tekemistä?
- Uudistun, innostun, onnistun!
- Onnistu muutoksessa hyvällä henkilöstöjohtamisella
- Kuntalaiset arvostavat kuntapalveluita ja pitävät niitä hyvin hoidettuina
- Kuntalaiset ovat kiinnostuneita kunnan asioista, mutta luottamuksessa on parantamisen varaa

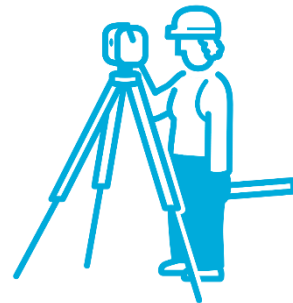
Monenlaista hyötyä:

1. Pitkäjänteistä ja systemaattista **vertailutietoa** paikalliseen ja kansalliseen päätöksentekoon ja muutosten johtamiseen.
2. **Hyviä käytäntöjä** kuntien kehittämistyöhön.
3. Kuntakentän **moninaisuuden näkyväksi tekemistä**.
4. Kuntien, tutkijoiden ja valtakunnan tason toimijoiden **verkostojen vahvistamista** sekä tutkimuksen ja käytännön **vuoropuhelun edistämistä**.
5. Aiempien uudistusten vaikutusten **pidempiaikaista arviointia ja johtopäätöksiä**.
6. **Sillanrakennusta** eri uudistusten välillä. Ilman laajempaa, koordinoitua ohjelmaa kuntiin kohdistuvien uudistusten tutkimus ja arviointi jää liian satunnaiseksi ja hajanaiseksi.
7. Tietoa eri vaalien tiimoilta käytävään keskusteluun, samaten muihin käynnissä oleviin uudistuksiin.

Hyötyjen lisäksi myös haasteita...

- ❖ **Uudistuksen muuttuminen** useaankin kertaan tutkimusohjelman valmisteluvaiheesta alkaen.
- ❖ Mielenkiintoinen, mutta **haastava tutkimuskenttä**, kun monissa kunnissa on tehty jatkuvasti uudistuksia kunta- ja/tai palvelurakenteeseen ja/tai johtamisjärjestelmään.
- ❖ **Lyhyt tutkimusaika** muutosten mittaamiseen
- ❖ **Miten erottaa uudistusten vaikutukset muista** samaan aikaan tapahtuneista **muutoksista**
- ❖ **Tutkimustulosten hyödyntäminen** kunnissa
- ❖ Eläköitymisen ym. aiheuttama **henkilövaihtuvuus** tutkimuskunnissa (jatkuvuus)
- ❖ **Tiedonkeruu vaikeutunut** kyselyjen kautta – on vaadittu enemmän aikaa, vaivaa ja resursseja riittävän tutkimusaineiston keräämiseen.
- ❖ **Tilastojen jälkijättöisyys** vaikeuttaa ajankohtaisen tilanteen tarkastelua.

ARTTU2-tutkimusohjelma pähkinänkuoressa

Toimikausi	2014-2018
Tutkimuskuntia	40
Kuntien yhdyshenkilöitä	1-4/kunta, yht. noin 80.*
Osaprojekteja	11, joiden alla erilaisia osatutkimuksia
Tutkimustahoja	10
Tutkijoita/tutkimusten tekijöitä	noin 40
Rahoittajatahoja	6 + 40
Tutkimusrahoitusta	noin 1,5 milj. euroa
Ilmestyneitä raportteja	38 (33 Uutta Artusta ja 5 Actaa)
Tulossa olevia raportteja	18 (16 Uutta Artusta ja 2 Actaa)
Kyselyitä	14
Kyselyvastaajia	runsaat 41 000
Kuntaseminaareja	8 (ensimmäinen 9.12.2014)
Uutiskirjeitä	16 (ja vielä tulee muutama)
Mediatiedotteita & kuntauutisia	noin 50
Kolumneja ja blogeja	10+5

ARTTU2
Tutkimusohjelma Forskningsprogrammet

Jatkonäkymiäkin on...

ARTTU2
Tutkimusohjelma Forskningsprogrammet

Kuntalehti ehti taas uutisoimaan.... (nro 3/2018)

ARTTU päättyy – uusi ohjelma tulossa

Kuntaliiton koordinoima ARTTU2-tutkimusohjelma päättyy tänä keväänä. Uusi tutkimusohjelma on in suunnitteilla. Se keskittyy

Kiitos!

**Toivottavasti tämä seminaaripäivä ja
ARTTU2-ohjelma ja sen tuotokset
herättelevät meissä uusia silmuja!**

Tutkittua ja havaittua uudistuksista

Tutkijat ja tutkimukset framilla

Moderaattori:

Päivi Rahkonen, kunnanjohtaja, Hollolan kunta

ARTTU2-päätösseminaari 22.3.2018

Klo 10.15 – 11.30

Panelistit

- **Jonne Hytönen**, Oulun yliopisto, maankäyttö
- **Kaija Majoinen**, FCG/Kuntakehitys Kaija Majoinen tmi, hyvinvoinnin edistäminen
- **Pentti Meklin**, Tampereen yliopisto, talous
- **Tommi Oikarinen**, Itä-Suomen yliopisto, digitalisaatio
- **Marianne Pekola-Sjöblom**, Kuntaliitto, kuntalaiset
- **Siv Sandberg**, Åbo Akademi, päättäjät
- **Piia Seppälä**, TTL, henkilöstö
- **Jari Stenvall**, Tampereen yliopisto, REA-arviointi
- **Sami Tantarimäki**, Turun yliopisto, kouluverkot

ARTTU2
Tutkimusohjelma Forskningsprogrammet

Tutkijapaneelin teemat

- Uudistusten reaaliaikainen arviointi
- Talous
- Demokratia ja johtaminen
- Henkilöstö
- Hyvinvoinnin edistäminen
- Koulutuspalvelut
- Yhdyskuntarakenne ja elinvoima
- Digitalisaatio

Tutkijapaneelin kysymykset

Viisi kierrosta. Kiertävä systeemi eli ensin kaikille ykköskysymys, sitten kakkonen jne. Aloittaja on joka kierroksella eri. Tavoitteellinen vastausaika on 1 minuutti.

1. **Havainto, joka yllätti tutkijan.** (Moderaattori voi esittää vastauksen jälkeen tarkentavan jatkokysymyksen)
2. **Tulos, jolla on yleistä kiinnostavuutta.** (Moderaattori voi esittää vastauksen jälkeen tarkentavan jatkokysymyksen)
3. **Kehittämisehdotus, joka tulisi toteuttaa.** (Moderaattori voi esittää vastauksen jälkeen tarkentavan jatkokysymyksen)
4. **Ongelma, jota pitäisi tutkia lisää.** (Moderaattori voi esittää vastauksen jälkeen tarkentavan jatkokysymyksen)
5. **Kysymys, joka askarruttaa yleisöä.** (Jäljellä olevan ajan mukainen määrä kysymyksiä)

Kunnat tutkittujen ja havaittujen faktojen haastajina

Moderäätori:

Jenni Airaksinen, tutkimus- ja kehitysjohtaja, Suomen Kuntaliitto

ARTTU2-päätösseminaari 22.3.2018
Klo 11.45 – 12.30

Panelistit

- **Mikael Grannas**, Sipoon kunnanjohtaja
- **Arto Laurikainen**, Paltamon kunnanjohtaja
- **Stina Mattila**, Kokkolan kaupunginjohtaja
- **Timo Nousiainen**, Tornion kaupunginjohtaja
- **Heidi Rämö**, Lempäälän kunnanjohtaja ja Kuntajohtajat ry:n puheenjohtaja
- **Teuvo Savikko**, Espoon kaupungin tutkimusjohtaja

Moderaattori: Tutkimus- ja kehitysjohtaja **Jenni Airaksinen**, Suomen Kuntaliitto

Paneelin teemat

- Miten tieto pitäisi tarjoilla, että siitä olisi johtamisessa hyötyä?
- Onko jokin yllättänyt tai onko jotain tuloksia on ollut vaikea hyväksyä? Miksi?
- Mitä hyötyä vertailutiedosta kunnille oikeastaan on?

Mikä kiikastaa kunta-alan uudistuksissa? ARTTU2-tutkimusten oppeja

Pentti Meklin
Hankkeen tieteellinen johtaja

Hiiri se kissalle takkia ompeli...

Kuntauudistuksista tullut tuluskukkaroita...

Sote-uudistus on edennyt päinvastoin:

alun perin hoitoon pääsy perusterveydenhuollossa –
nyt kiistellään maakuntien määrästä, kasvupalveluista ja
valinnanvapaudesta

Eikö opita mitään?

Edellisen ARTTU-tutkimusohjelman lopuksi koottiin joukko oppeja, jotka muotoutuivat tutkijoille Parasuudistuksen ajalta – tai olivat jo ennestään tiedossa

Paras-uudistuksen havaintoja vuosilta 2008-2012

Yleispäteviä havaintoja kuntien uudistuksiin!

1. Uudistuksessa kiinnostaa (organisaatio)rakenne

- toiminta jää varjoon

Miksi?

- Kun rakenne ratkaistaan, ratkeavat muutkin ongelmat?
- Rakenteet **jakavat valtaa** – uudet valta-asetelmat
- Rakenteita on **helppo ja selkeä** hahmottaa uudistuksissa
- Toimintoja uudistetaan omaa tahtia: Toiminnallinen puoli on kuntalaisille tärkeätä!

2. Uudistusten etenemisen esteet, mikä takkuu?

1. Tavoitteet – sidosryhmillä osaksi samoja, osaksi erilaisia

Julkilausutut ja piilotavoitteet!

2. Epätarkka ja vaihtuva argumentointi

Runsaasti käsitteitä ja terminologiaa, osaksi epämääräisiä

Perustelut eivät vakuuta, sekoittavat kansalaisten ehkä myös päättäjien päät

3. Laaja epäluottamus uudistuksia kohtaan

Esimerkiksi Paras-uudistus 2005-2012

Ongelmaa ja tavoitetta kuvattu monisanaisesti:

Lain tarkoituksena on luoda edellytykset kunta- ja palvelurakenneuudistukselle. Uudistuksen tarkoituksena on kunnallisen kansanvallan lähtökohdista vahvistaa kunta- ja palvelurakennetta, kehittää palvelujen tuotantotapoja ja organisointia, uudistaa kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmiä sekä tarkistaa kuntien ja valtion välistä tehtäväjakoa siten, että kuntien vastuulla olevien palvelujen järjestämiseen ja tuottamiseen sekä kuntien kehittämiseen on vahva rakenteellinen ja taloudellinen perusta. Tarkoituksena on parantaa tuottavuutta ja hillitä kuntien menojen kasvua sekä luoda edellytyksiä kuntien järjestämien palveluiden ohjauksen kehittämiseksi.

Puitelain tavoitteena ...

Lain tavoitteena on elinvoimainen ja toimintakykyinen sekä eheä kuntarakenne. Lisäksi lain tavoitteena on varmistaa koko maassa laadukkaat ja asukkaiden saatavilla olevat palvelut. Palvelurakenteen on oltava kattava ja taloudellinen ja sen on mahdollistettava voimavarojen tehokas käyttö.

Suunniteltaessa ja toteutettaessa on otettava huomioon....

1) palvelujen saatavuus, laatu ja rahoitus maan kaikissa osissa;

2) perusoikeudet ja yhdenvertaisuus palvelujen saamisessa;

3) kunnan asukkaiden itsehallinnon toimintaedellytykset;

4) kunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet;

5) suomen- ja ruotsinkielisen väestön oikeudet käyttää omaa kieltään ja saada palveluja tällä kielellä; sekä

6) saamelaisten kielelliset oikeudet samoin kuin saamelaisten oikeus alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan sekä saamelaisten kieltä ja kulttuuria koskeva itsehallinto heidän kotiseutualueellaan.

Paras-lain ratkaisukeinot - selkeitä

Keinot

Kuntarakennetta vahvistetaan yhdistämällä kuntia ja liittämällä osia kunnista toisiin kuntiin. Kuntajaon muutokset toteutetaan ja niiden tekemistä tuetaan siten kuin kuntajako-laissa (1196/1997) säädetään.

Palvelurakenteita vahvistetaan kokoamalla kuntaa laajempaa väestöpohjaa edellyttäviä palveluja ja lisäämällä kuntien yhteistoimintaa.

Toiminnan tuottavuutta parannetaan myös tehostamalla kuntien toimintaa palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa sekä vahvistamalla pääkaupunkiseudun ja muiden yhdyskuntarakenteellisesti ongelmallisten kaupunkiseutujen toimintaedellytyksiä.

Kuntarakennelaki 1.7.2013

Tavoite: Vahvat peruskunnat

Kuntajaon kehittämisen tavoitteena on **elinvoimainen**, alueellisesti eheä ja yhdyskuntarakenteeltaan toimiva **kuntarakenne**, joka vahvistaa kunnan asukkaiden **itsehallinnon** edellytyksiä. Tavoitteena on myös, että kunta muodostuu **työssäkäyntialueesta** tai muusta **toiminnallisesta kokonaisuudesta**, jolla on taloudelliset ja henkilöstövoimavaroihin perustuvat edellytykset vastata kunnan asukkaiden palvelujen järjestämisestä ja rahoituksesta sekä riittävästä omasta palvelutuotannosta.

3. Jokin yhteinen logiikka toistuu uudistuksissa

Yhteinen tavoite – vai keino

**Kuntakokoa/järjestäjän kokoa on suurennettava –
pieniä suuremmaksi, suuria vielä suuremmaksi**

Kuntauudistuksista maakuntiin

Uudistus

Kunnan/järjestäjän koon kasvattaminen ratkaisuna

Suuri kuntauudistus 1960-1980

Kuntakokoa on suurennettava 8000 asukasta, minimi 4000 asukasta

Paras-uudistus 2007-2012

Sotessa 20000 asukasta > kuntaliitokset, YT-alueet ja yhteistyö kaupunkiseuduilla

Kuntarakennelaki 1.7.2013

Vahvat peruskunnat

HE 324/2014 laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseksi

Sote-tehtävät siirretään sosiaali- ja terveystalueille, kuntayhtymille

HE Sote- ja maakuntauudistuksesta 2.3.2017

Sote-tehtävät siirretään maakunnille, ja paljon muita valtion hoitamia tehtäviä!

Miksi pitää olla suurempi?

Nykykokoiset kunnat eivät selviä kunnialla tehtävistään:

- a. Palvelutarpeet kasvavat tulevaisuudessa, voimavarat eivät kasva vastaavasti – suurempi selviää paremmin
- b. Alueellinen kehitys - kaupunkiseutujen kasvu
- c. Kansanvaltaisuuden, demokratian vahvistaminen

4. Kunnan/järjestäjän suuruuden retoriikka

Suuruuden retoriikka – kunnat/maakunnat suuremmaksi,

- ”leveämmät hartiat”
 - ”parempi kantokyky”
 - ”laaja väestöpohja”
-
- Suuruus tuo enemmän resursseja (tuloja), **mutta** se tuo myös suuret menot!

Miksi suuruuden perustelu ei vakuuta?

- a. Kunnalle ei ole optimikokoa, ei myöskään maakunnalle
- b. Argumentointi ei vakuuta, tavoiteltava koko voi vaihdella jopa kesken lauseen
- c. Ikävästi sekoittuu *kunnan/järjestäjän* ja *palveluyksikön* koko!
- d. Järjestäjän kokoa perustellaan tuotantoyksikön koolla!
- e. Eri tehtäviin riittävän suuri ja tehokas järjestäjän ja tuottavan yksikön koko vaihtelee
- g) Käytännössä valittava yksi koko: toisiin tehtäviin se on liian pieni, toisiin liian suuri

Maakunnan tehtäväalat 6 §

Maakunta hoitaa sille lailla säädettyjä tehtäviä seuraavilla tehtäväaloilla:

- 1) *sosiaali- ja terveydenhuolto*;
- 2) sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ja ehkäisevän päihdetyön asiantuntijatuki kunnille ja ehkäisevät palvelut;
- 3) alueellinen alkoholihallinto;
- 4) pelastustoimi;
- 5) terveydensuojelu, tupakkavalvonta, elintarvikevalvonta sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta ja eläinlääkäripalvelut (ympäristöterveydenhuolto);
- 6) maatalous ja maaseudun kehittäminen;

- 7) maataloustuotteiden markkinajärjestelyt, maatalouden tuotantopanosten turvallisuus, laatu ja käyttö sekä kasvinterveyden valvonta;
- 8) kalatalous ja vesitalous;
- 9) aluekehittämismääräysten tehtävät, alueen, sen elinkeinoelämän ja innovaatioympäristöjen kehittäminen ja rahoittaminen, näihin liittyvä koulutus ja osaamisen kehittäminen, kulttuurin edistäminen, yritys-, työ- ja elinkeinopalvelujen järjestäminen sekä kotoutumisen edistäminen;
- 10) alueellisen lyhyen, pitkän ja keskipitkän aikavälin koulutustarpeiden ennakointi ja alueellisten koulutustavoitteiden valmistelu;
- 11) maakunnan suunnittelu ja maakuntakaavoitus;
- 12) kuntien alueiden käytön suunnittelun ja rakennustoimen järjestämisen edistäminen;

13) kulttuuriympäristön hoito;

14) liikennejärjestelmän toimivuus, liikenneturvallisuus, tie- ja liikenneolot, alueellinen tienpito, maankäytön yhteistyö sekä toimintaympäristöä koskevien tietojen tuottaminen valtakunnalliseen liikennejärjestelmäsuunnitteluun;

15) yksityisteitä ja liikkumisen ohjausta koskevat valtionavustustehtävät;

16) alueellisen liikuntaneuvoston asettaminen yhteistyössä muiden maakuntien kanssa sekä liikunnan edistäminen maakunnassa alueellisen liikuntaneuvoston toiminnan kautta sekä ulkoilureittitehtävät;

17) maakunnallisen identiteetin edistäminen alueella yhteistyössä alueen muiden toimijoiden kanssa;

18) kulttuuria koskevien suunnitelmien ja kehittämistoimenpiteiden yhteensovittaminen osana maakuntastrategian ja -ohjelman sekä maakuntakaavoituksen toteuttamista;

- 19) vesihuollon edistäminen ja suunnittelu, vesivarojen käytön ja hoidon sekä tulvariskien hallinnan tehtävät, alueelliset luonnonvaratehtävät ja huolehtiminen ympäristö-, vesihuolto- ja vesistötöiden toteuttamisesta;
- 20) vesien ja merensuojelu, vesien ja merenhoidon järjestäminen ja toteuttaminen sekä merialuesuunnittelu;
- 21) ympäristötiedon tuottaminen ja ympäristötietouden parantaminen;
- 22) yhteiskunnan turvallisuusstrategiaan kuuluva alueellinen varautuminen;
- 23) maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen järjestäminen sekä poronhoitajien sijaisavun kustannusten korvaaminen;
- 24) alueelliset romanciasiain neuvottelukuntia ja romanciasioita koskevat tehtävät;
- 25) yhteispalveluiden alueellinen järjestäminen ja kehittäminen;

Maakunta voi lisäksi hoitaa:

- 1) liikennepalveluiden maakunnallista kehittämistä ja järjestämistä sekä julkisen henkilöliikenteen suunnittelua ja järjestämistä samoin kuin sitä koskevi valtionavustustehtäviä, lukuun ottamatta toimintaa liikennekaaren IV osan 1 luvun 3 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen kunnallisten ja seudullisten viranomaisten toimialueella, näiden alueiden liikenteen suunnittelua ja järjestämistä, sekä raideliikennettä;
- 2) saariston yhteysalusliikenteen suunnittelua ja järjestämistä sekä sitä koskevia valtionavustustehtäviä;
- 3) maakunnan ja sen alueen kaikkien kuntien tekemällä sopimuksella maakunnan hoidettavaksi kunnista siirretyt, maakunnan 1 momentissa tarkoitettuihin tehtävälöihin liittyvät tehtävät, joiden hoitamiseen kunnat ovat osoittaneet maakunnalle rahoituksen;
- 4) maakunnan ja sen alueen kaikkien kuntien tekemällä sopimuksella maakunnan hoidettavaksi kunnista siirretyt rakennusvalvonnan järjestämisen tehtävät, joiden hoitamiseen kunnat ovat osoittaneet maakunnalle rahoituksen;
- 5) maakunnan tehtäviin liittyviä kansainvälisiä asioita ja yhteyksiä;
- 6) muita sille erikseen säädettyjä tehtäviä

Suuruus tuo hyötyjä – totta kai?

- Sietää paremmin toiminnan laajuuden vaihtelua
- Kehittämisesursseja on enemmän
- Pystyy hankkimaan ja pitämään yllä riittävän suurta palvelukapasiteettia
- Tukipalvelujen tuottaminen

Suuruus tuo

mittakaavaetuja: kiinteät kustannukset voidaan jakaa useamman palvelun kesken

yhdistelmäetuja: mahdollistaa yhteisten resurssien käytön

5. Kunnat/alueet ovat erilaisia ja eriytymiskehitys jatkuu

- Kunnat ja alueet kehittyvät eri tahtia, eri suuntiin
- Ei liene eduksi, että uudistuksissa pusketaan samaa mallia kaikkialle

Metropolialue

Erilaiset maakunnat

Eriytymiskehityksestä aiheutuva talousongelma

Huomattava osa kuntien ja maakuntien *tuloista* muuttuu asukasluvun ja rakenteen perusteella, mutta *kustannukset* muuttuvat eri tavalla: kustannukset muuttuvat vain osaksi väestön ominaisuuksien mukaan.

**ARTTU2-kuntien väestön sekä sosiaali- ja terveystoimen
nettokustannusten keskimääräinen vuosimuutos 2005-2015, %**

Kunta	Keskimääräinen vuosimuutos 2005-2015, %:		
	Väestö	Absoluuttiset netto- käyttökustannukset	Nettokäyttökustannukset asukasta kohti
Lempäälä	2,1	7,5	5,3
Espoo	1,5	5,7	4,1
Vantaa	1,4	5,1	3,7
Oulu	1,4	5,7	4,3
Askola	1,1	6,2	5,0
Mustasaari	1,1	6,2	5,1
Jyväskylä	1,0	5,2	4,1
Tampere	1,0	5,3	4,3
Vaasa	0,9	5,6	4,7
Arttu2-kunnat yht.	0,8	5,2	4,4
Petäjävesi	0,8	4,9	4,1
Kokkola	0,6	5,8	5,1
Turku	0,6	4,5	3,9
Hämeenlinna	0,6	4,9	4,4
Liperi	0,5	5,1	4,6
Hattula	0,4	4,5	4,0
Sipoo	0,4	4,1	3,7
Hollola	0,3	5,9	5,6
Raisio	0,2	7,0	6,7
Lappeenranta	0,2	5,2	5,0
Salo	0,0	5,4	5,4
Raasepori	0,0	4,8	4,8
Mikkeli	0,0	4,5	4,5
Nivala	0,0	4,8	4,8
Tornio	0,0	4,4	4,4
Vöyri	-0,1	4,2	4,2
Kotka	-0,1	5,3	5,4
Inari	-0,3	6,6	7,0
Kankaanpää	-0,7	4,7	5,4
Kurikka	-0,7	5,0	5,8
Kemiönsaari	-0,8	4,6	5,4
Parkano	-0,8	4,6	5,4
Kuusamo	-0,9	5,0	5,9
Keuruu	-1,0	3,8	4,9
Vimpeli	-1,0	3,3	4,4
Säkylä	-1,0	5,3	6,4
Rautalampi	-1,1	3,7	4,8
Hirvensalmi	-1,2	4,4	5,6
Pudasjärvi	-1,3	3,8	5,2
Keitele	-1,5	3,8	5,4
Paltamo	-1,8	.	.

6. Toteutus ratkaisee, miten suunniteltu toteutuu

Epäusko rakenteiden tuottavan toiminnallisesti toivotun tuloksen – oppositio ja kansalaiset epäilevät

Konsta Pylkkänen pohtii viisautta. ”Tavallaan maapallolla on liiaksi viisautta. Sitä ei jakseta kaikkea käyttää...”

”Kaukoviisaus, ... asiat harkitaan etukäteen ja kuvitellaan tapaus sikseenkin selväksi. Lajissa on kaksi pahaa vikaa: asia jää huvikseen toteutumatta tai se sattuu eri tavalla”.

7. Tavoitteiden ja keinojen vaihtuminen

- Keinot muuttuvat tavoitteiksi, tavoitteet keinoiksi
- Keino on alkuperäisen tavoitteen vastainen
- Esimerkiksi integraatitavoite: toteutus hankaloittaa monessa suhteessa integraatiota
- Valinnanvapaus, onko se keino vai tavoite – ja mihin

8. Ongelmien muuttuminen ja unohtuminen matkalla

Alussa sote-uudistuksen perusteluna olivat lääkäriin pääsy, vanhustenhuolto, lastensuojelu

Lopulta päällimmäisenä on laajan päivystyksen järjestäminen ja valinnanvapaus

Sosiaalipalvelut jäävät taka-alalle

9. Kansalaiset ja uudistajat näkevät asiat eri tavalla

- Poliitikkojen mielestä uudistus on välttämätön
- ARTTU2-tutkimusten mukaan kuntalaiset ovat keskimäärin tyytyväisiä nykyisiin palveluihin – ja muuhunkin

Kuntalaiset arvostavat kuntapalveluita ja pitävät niitä hyvin hoidettuina

Tutkimuskysymykset:

- Miten kuntalaiset arvioivat oman kuntansa kunnallisia palveluja keväällä 2017 ja miten arviot ovat muuttuneet kevästä 2015?
- Vaihtelevatko kuntalaisten arviot erikokoisissa ja erityyppisissä kunnissa?
- Vaihtelevatko kuntalaisten arviot erilaisten yksilöominaisuuksien suhteen?
- Onko palveluarvioilla nähtävissä yhteyksiä kuntalaisten muihin asenteisiin ja jos niin mihin?

Aineistot:

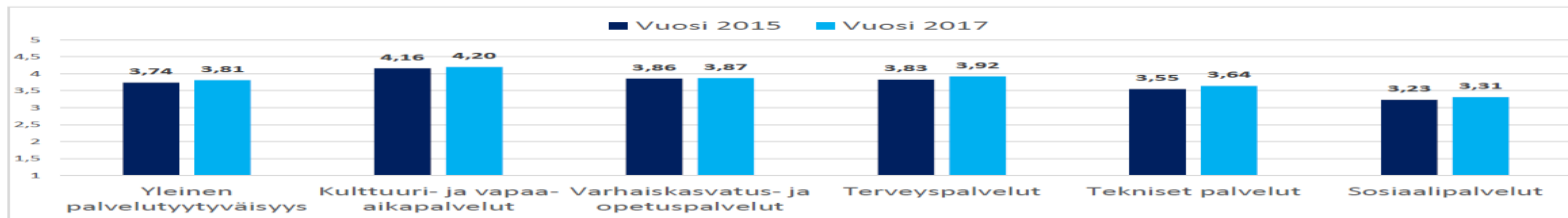
- Kuntalaiskyselyt postikyselyinä keväällä 2015 ja keväällä 2017.
- Otos v. 2017: 32 450, vastanneita 11 856 eli 36,5%.
- Kyselyissä kysymykset kaikkiaan 43 yksittäisestä sosiaali-, terveys-, varhaiskasvatus ja opetus-, kulttuuri- ja vapaa-aika- sekä teknisestä palvelusta.

Tutkimusraportti:

Marianne Pekola-Sjöblom: Parhaat mahdolliset palvelut kaikille kuntalaisille? Uutta ARTTU2-ohjelmasta nro 13/2017. Suomen Kuntaliitto. http://shop.kunnat.net/product_details.php?p=3424

Keskeisiä havaintoja:

- Kuntalaiset pitävät kunnallisia palveluja hyvin hoidettuina ja kohtuullisen hyvin saavutettavina.** Yhdeksän kymmenestä kyselyyn vastanneesta on pikemmin tyytyväinen kuin tyytymätön kuntansa palveluihin. Tyytyväisyysarvioiden kärjessä ovat kirjastopalvelut, jätehuolto, äitiys- ja lastenneuvolat, kansalais- ja työväenopistot sekä liikuntapalvelut.
- Kuntalaisten arviot kunnallisten palvelujen hoidosta sekä saatavuudesta ja saatavuudesta ovat parantuneet vuodesta 2015.**
- Kunnallisia palveluja käyttäneet ovat pääsääntöisesti tyytyväisempiä kuin ne, joilta puuttuu omaa kokemusta kuntapalvelujen käytöstä.**
- Kuntalaisten näkemyseroja kuntapalveluista selittävät monet yksilöominaisuudet,** erityisesti ikä ja ammattiasema, mutta myös esim. sukupuoli ja äidinkieli. Tyytyväisimpiä ovat vähintään 70-vuotiaat, kansa- tai peruskoulun käyneet ja eläkeläiset.
- Yleisellä tasolla on nähtävissä paikoin merkittäviä näkemyseroja palvelujen hoidosta ja saavutettavuudesta yksittäisten palvelujen, yksittäisten kuntien ja kuntaryhmien kesken.**
- Kuntalaisten palvelumielipiteet ovat voimakkaassa yhteydessä muihin asenteisiin, mm. luottamukseen kunnan päätöksentekoon, osallistumistapojen vaikuttavuusarvioihin, kotikuntasamaistumiseen sekä kunnan vetovoimaa mittaavaan "hyvä asua ja elää" -arvioon.**
- Kuntalaiskyselyn tulokset ovat merkityksellisiä paitsi kunnallisten palvelujen yleistilan kuvaajina, myös kunnille toiminnan arvioinnin ja kehittämisen välineinä.**

10. Demokratian vahvistaminen

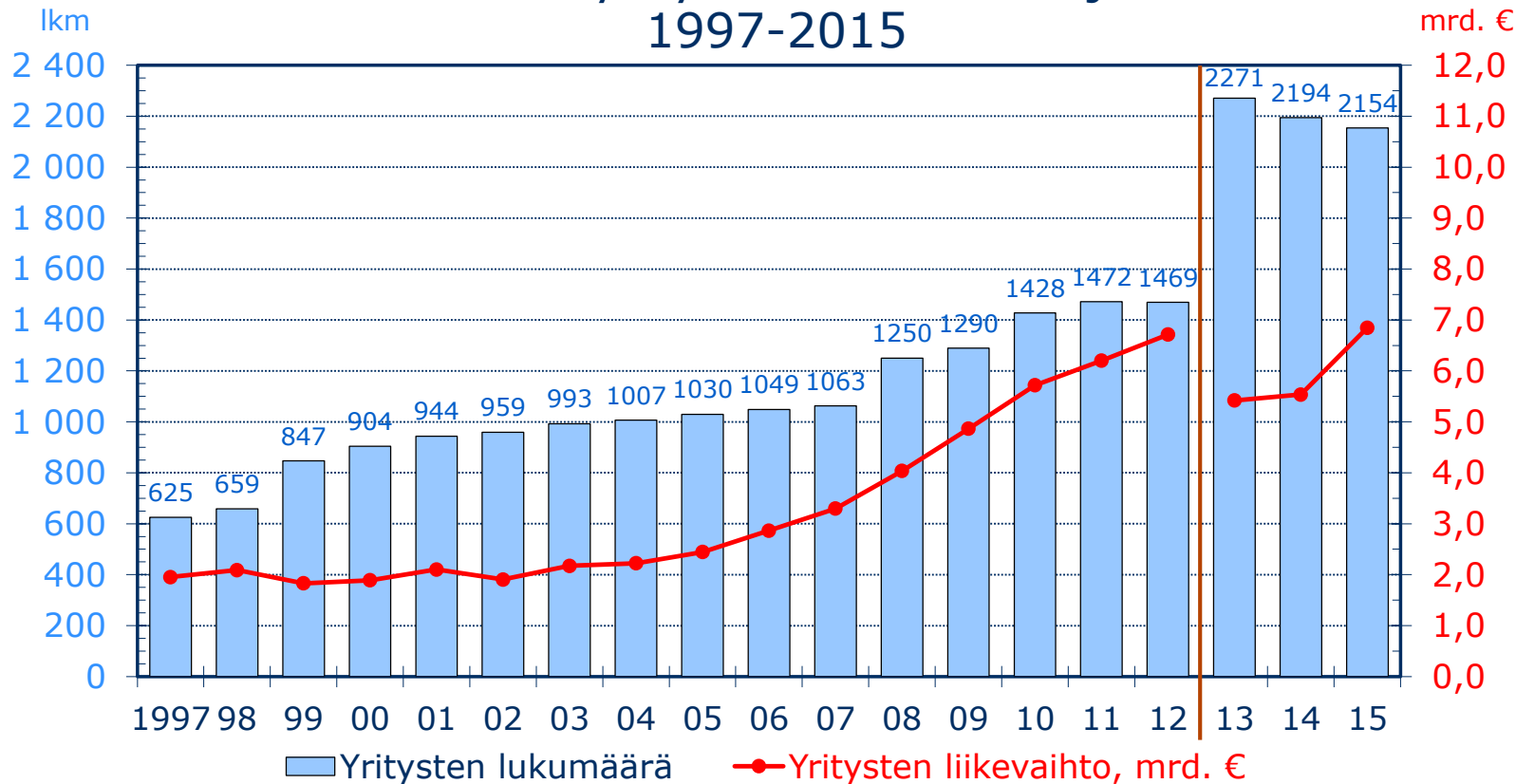
Uudistuksissa korostetaan kansanvaltaisuutta

Yhteistyöorganisaatiot synnyttävät ”himmeleitä ja demokratiavajetta”

Suuret kunnat ja maakunnat – ”poistavat himmelit”

- Demokratiavaje muuttaa kunnissa toiseen paikkaan –
konsernirakenteisiin: hallitusten kokoonpanossa huomioitava
riittävä talouden ja liiketoiminnan asiantuntemus (Kuntalaki 47 §)
- Kuuluuko kuntalaisen ääni suurissa kunnissa/maakunnissa

Kuntaomisteisten yritysten lukumäärä ja liikevaihto 1997-2015

Lähde: Tilastokeskus. Tilastouudistuksen takia vuodet 2013-2015 eivät ole vertailukelpoisia aikaisempien vuosien kanssa.

11. Päätöksenteon hitaus – toiminnallinen uudistaminen häiriintyy

Säätämisprosessin eteneminen

- Perustuslailliset ongelmat
- Eu-lainsäädäntö

Esitetään lisäongelmia – professiot ja poliitikot

Toiminnallinen kehitys pysähtyy tai hidastuu

- kunnat ja maakunnat tekevät omia ratkaisuja,
- sopivatko ne kokonaisuuteen

12. Täydellisen ratkaisun etsiminen

Nirvana-virhepäätelmä eli **täydellisen ratkaisun virhepäätelmä**: argumentointivirhe, jossa torjutaan jokin vaihtoehto siksi, että siinä on ongelmia, pohtimatta, ovatko muut vaihtoehdot (tai nykytila) vieläkin huonompia.

Voltairen lausuma ”*Le mieux est l'ennemi du bien.*” Se käännetään usein: ”*Paras on hyvän pahin vihollinen.*”

13. Onko tämä oikeasti näin vaikeata? Loppua ei näy...

”Vaikka paremmaksi kaikki muuttuu silti hyväksi
ei milloinkaan” Fredi: Roskisdyykkarin balladi Cornelis Vreeswijk

ARTUN eväät:

Tutkitusta tiedosta energiaa kehittämiseksi?

Panelistit:

Oulun kaupungin kehittämispäällikkö Maria Ala-Siuru

Kuntalehden päätoimittaja Marja Honkakorpi

Ympäristöministeriön tutkimusjohtaja Laura Höijer

Keuruun kaupunginjohtaja Hannu Mars

Kuntaliiton sosiaali- ja terveystieteiden johtaja Tarja Myllärinen

KT:n kehittämispäällikkö Terttu Pakarinen

Valtiovarainministeriön finanssineuvos Anne-Marie Välikangas.

Moderattori: *Viestinnän erityisasiantuntija Jari Seppälä, Kuntaliitto*